

מערך שייעור

מחיים את השפה העברית

מותאם לתלמידי כיתות א'-ד'

6

נספחים

5

סיכום

5 דקות

4

פעילות

25 דקות

3

צפייה
בסרטון

10 דקות

2

פתיחה

10 דקות

1

מבוא

מחיים את השפה העברית

קהל יעד: תלמידי כיתות א'-ד'

משך השיעור: כ- 50 דק'

על הנושא:

יום השפה העברית מצוין בכל שנה בכ"א בטבת, יום הולדתו של אליעזר בן יהודה (1858-1922). התאריך נקבע בחוק בשנת 2013 על ידי הכנסת במטרה לחזק את מעמדה של השפה העברית בחברה הישראלית ולהעלות את המודעות לחשיבותה. קביעת המועד ביום הולדתו של אליעזר בן יהודה אינה מקרית, שכן הוא נחשב מחיה השפה העברית, זה שבזכות פועלו הנחוש הפכה העברית משפת קודש לשפה מדוברת ושימושית. ביום זה מתקיימות פעילויות חינוכיות במוסדות החינוך, באקדמיה ללשון העברית ובמוסדות תרבות שונים ברחבי הארץ, במטרה לחגוג את התחייה המופלאה של השפה העברית ואת עובדת היותה שפה חיה ומתפתחת.

מטרת השיעור:

- היכרות עם דמותו של אליעזר בן יהודה ופועלו לחיזוק השפה העברית וקידומה.
- הבנת חשיבות השפה העברית בחיי היום-יום.
- פיתוח מודעות למקור המילים בשפה העברית.

המלצת המארכת-

להמשך שיח בנושא השיעור ניתן לשתף את השיעור עם מורים/תלמידים/הורים

לשיתוף

פתיחה

- בכל תור נקרא לשני מתנדבים, אחד מהם יהיה המוכר והשני יהיה קונה בחנות. נבקש מהקונה לבחור קלף (נספח א') ולתאר את החפץ שמופיע בו בלי להשתמש בשמו, והמוכר והכיתה יצטרכו לנחש לאיזה חפץ התכוון.
- **לדוגמה:** תארו את המילה "עיתון" בלי להשתמש במילה עיתון – "שלום, יש לך במקרה חוברת של דפים, שיש בה כתבות, חדשות ועדכונים".
- רשימת החפצים: גלידה, בובה, מטריה, אופניים, רכבת.
- נשאל את הכיתה:
 - האם היה קשה לתקשר בלי לומר מילים מסוימות?
 - נסביר כי השבוע נציין את "יום השפה העברית", ונשאל:
 - נסו לשער – מה מציינים ביום השפה העברית?
 - למה צריך יום כזה? מה מיוחד בו?
 - מי המציא את המילים בשפה שלנו?
 - איך ממציאים מילים?
 - נסכם ונסביר שהשיעור נלמד על יום השפה העברית ועל מי שהמציא חלק מהמילים בשפה שלנו שאנחנו משתמשים בהן יום־יום.

■ נצפה בסרטון "מחיים את השפה העברית" ולאחר הצפייה נשאל כמה שאלות:

- מיהן הדמויות בסרטון?
- מי מופיע בשלט? איך קוראים לו? מה הוא עשה?
- מה קרה כשהילדים לא הקשיבו לאליעזר בן יהודה?
- איזו מילה נעלמה להם? מדוע?
- אילו עוד מילים אליעזר אמר שהמציא?

■ נקרא את סיפורה של "השפה העברית" (שקופיות 8-12 במצגת):

א. לפני הרבה שנים, עוד לפני שמדינת ישראל קמה השפה העברית כמעט ולא הייתה בשימוש. היהודים היו פזורים בכל מיני מדינות בעולם ודברו את השפה שהייתה נהוגה בהן. השפה העברית שמשה רק כשפת קדש - ללמוד תורה ולתפלה. לאחר שהגו את הרעיון להקמת מדינה לעם היהודי, יהודים רבים עלו לארץ. העולים הגיעו מארצות שונות והיה להם קשה מאד להבין אחד את השני. כמה אנשים משכילים, חשבו אז שהיהודים זקוקים לשפה אחת אחידה כדי שיוכלו להבין האחד את השני, והשפה הכי מתאימה היא שפת התורה - השפה העברית.

ב. הבעיה שבתורה היו חסרות מלים רבות כמו מטוס, רכבת או גלידה, כי בתקופה התנ"כית לא עדין לא המציאו את כל הדברים האלה... לכן היה צריך לחדש ולהחיות אותה ולהמציא מלים שיתאימו למציאות החדשה.

ג. מי שממש אהב את הרעיון הזה, היה אליעזר בן יהודה - שהוסיף לשפה העברית המון מלים שלא היו קיימות עד אז כמו עגבניה, בבה, גלידה, עתון, מטוס, רכבת, מצלמה ועוד. בן-יהודה המציא מלים רבות שמשמשות אותנו עד היום, כתב את המלון העברי הראשון, והיה גם הראשון שהקפיד לדבר עברית בביתו ועם בנו, איתמר בן-אב"י, שנחשב לילד העברי הראשון.

ד. בשנת תשע"ג (2012) הכריזה ממשלת ישראל על יום השפה העברית, שייצג בכל שנה בכ"א בטבת. לא במקרה, יום השפה נקבע על יום הולדתו של אליעזר בן-יהודה, האיש שהקדיש את חייו לשפה העברית ותרם לה כל כך הרבה מלים.

ו. אלולא בן-יהודה נכראה שעד שהיינו מבקשים מהמוכר את המאכל הקפוא בטעם שוקולד הגלידה שלנו נמסה, ולהזמין במסעדה ספגטי ברטב של ירק אדם (עגבניה) הייתה משימה כמעט בלתי-אפשרית.

- לפניכם אפשרויות שונות לפעילויות, לשיקול דעת המורה, בהתאם לרמה ושכבת הגיל.

אפשרות א' – יצירת מילון כיתתי

- נבקש מכל תלמיד ותלמידה לבחור את המילה העברית האהובה עליהם, לכתוב ולאיר אותה ולהוסיף את הפירוש שלה (נספח ב'). לחלופין, אפשר לחלק לכל תלמיד ותלמידה או לכל זוג תלמידים ותלמידות מילה שהמציא אליעזר בן יהודה ולבצע אותה משימה.
- בכיתות הגבוהות אפשר להוסיף משימות כמו ניסוח משפטים עם המילה, כתיבת מילים מאותה משפחה סמנטית (לדוגמה: המילה כרובית – לערוך רשימה של ירקות; המילה רכבת – להוסיף מילים הקשורות בתחבורה) ומציאת חרוז למילה.
- את המילים ניתן לאגד לקלסר ולהשאיר לעיון הכיתה. אפשר לעשות את הפעילות הנ"ל כשרשרת מילים שתקשט את הכיתה.

אפשרות ב' – חידון בן יהודה

- נציג לתלמידים ולתלמידות רשימת מילים שהמציא אליעזר בן יהודה (שקופית 15 במצגת) ונבקש מהם לכתוב חידה שבה הם מתארים את המילה, או לחלופין ליצור חידה בציורים (לדוגמה, כדי לרמוז על המילה "מגבת" אפשר לצייר מגב ולידו לכתוב את האות תי"ו).

- בשיעור למדנו על אליעזר בן יהודה ועל הקשר שלו ליום השפה העברית. אילולא בן יהודה ייתכן שעברית לא הייתה השפה הרשמית בישראל, ואולי עד היום היו מדברים בארץ בשפות שונות. הודות לבן יהודה אנחנו יכולים לדבר זה עם זה בשפה אחידה שכולם מבינים. חשוב שנמשיך לשמור את השפה שלנו חיה ומעודכנת ולהמציא מילים חדשות.

נספח א

אופניים

מטרייה

בן־בית

רכבת

גלידה

נספח 1

המילה:

